

รูปแบบของกิจกรรมบริการที่ส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน

การบริหารกิจการนักเรียน เป็นการบริหารจัดการด้านหนึ่งที่โรงเรียนประถมศึกษาจำเป็นต้องจัดทำ เพื่อให้บริการนักเรียนนับตั้งแต่ย่างก้าวเข้ามาสู่โรงเรียน ดังที่ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (ม.ป.ป.: 38) ได้จัดแบ่งออกเป็น การจัดทำทะเบียนนักเรียน การจัดการศึกษา การจัดบริการแนะแนว การจัดบริการด้านสุขภาพอนามัย การจัดโครงการอาหารกลางวัน การจัดสหกรณ์ร้านค้า การจัดบริการรักษาความปลอดภัยแก่นักเรียน การจัดบริการรับส่งนักเรียน การจัดบริการห้องสมุด การจัดชุมนุมทางวิชาการ ฯ กิจกรรมบริการด้านต่าง ๆ ค่าเป็นไปโดยมีจุดประสงค์เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนเป็นประการแรกและเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาของนักเรียนตามเอกลักษณ์เป็นลำดับถัดมา

ในการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมบริการเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากิจกรรมที่โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ ดำเนินการจัดในปัจจุบัน คือการจัดห้องสมุด อาหารกลางวันและอนามัยโรงเรียน โดยจะกล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมทั้งสาม เพื่อปูพื้นฐานให้เกิดความเข้าใจดังต่อไปนี้

✓ แนวคิดในการจัดห้องสมุด

เมื่อพูดถึงห้องสมุด อาจจะมีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาบางคนคิดไปถึงสถานที่แห่งหนึ่ง ประกอบด้วยห้องอันกว้าง โอโตง ทาสีสวยงาม มีคาน้ำสี และชั้นวางวารสาร นิตยสารเรียงรายมากมาย บรรจุหนังสือต่างสี โตะ เก้าอี้ อ่านหนังสือ เป็นชุดเดียวกัน มีคู่มือรายการที่ถูกแบบ ซึ่งการจัดสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าว จะต้องใช้งบประมาณมากมาย จนทำให้เกิดความท้อถอยและคิดว่าไม่สามารถจะจัดทำห้องสมุดได้ในโรงเรียนประถมศึกษาของตน

ความหมายที่แท้จริงของการจัดห้องสมุดคือการจัดหาหนังสืออ่านใหญ่ใช้

บริการในโรงเรียนคือ ครูและนักเรียน หรือบางแห่งอาจจะให้บริการแก่บุคคลในชุมชนด้วย หนังสือที่จัดทำมาจึงควรจะสนองตอบความต้องการของผู้ใช้บริการทุกหมู่เหล่า เช่น หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับนักเรียน หนังสืออ่านประกอบการใช้หลักสูตรและหนังสือส่งเสริมความรู้ทางอาชีพสำหรับบุคคลในชุมชน เป็นต้น การอ่านหนังสือดังกล่าวไม่จำเป็นจะต้องอ่านในห้องสมุดที่จัดเป็นสัดส่วนเฉพาะ จะอ่านที่ไหน ในห้องเรียน ก็ได้ โดยมุ่งให้ผู้อ่านได้รับความรู้ตามที่ต้องการเท่านั้น

แต่ถ้าโรงเรียนใดสามารถจัดหาสถานที่ วัสดุอุปกรณ์สำหรับอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ ถิ่นที่ว่าเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้อ่านเกิดแรงจูงใจที่จะอ่านหนังสือบ่อยขึ้น และเป็นระยะเวลายาวนานขึ้น ดังนั้นโดยพื้นฐานแล้ว ห้องสมุดหมายถึงสถานที่ที่หนังสือและมีผู้อ่านหนังสือนั้น ถ้ามีสถานที่ที่เลิศ มีหนังสืออ่านมากมาย แต่ไม่มีผู้ใช้บริการก็ไม่เกิดประโยชน์ และในทำนองเดียวกัน ถ้ามีผู้ต้องการอ่านหนังสือ แต่ไม่มีหนังสือให้อ่าน ก็ไม่มีประโยชน์เช่นกัน

ห้องสมุดกับจุดหมายของหลักสูตร

คงไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า การอ่านหนังสือช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาแก่ผู้อ่านได้อย่างดีที่สุด ดังวลีที่ว่า "หนังสือคือโลก" นั่นคือ ผู้อ่านไม่จำเป็นจะต้องเดินทางไปดู ไปศึกษาทุกสิ่งในโลก เพียงแต่อ่านหนังสือก็ได้เรื่องราวทั้งโลกที่ย่อส่วนมาเป็นตัวอักษรให้อ่าน หนังสือในห้องสมุดจึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาสติปัญญาของนักเรียน นอกจากนั้น หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ยังมุ่งให้นักเรียนรู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักการแสวงหาความรู้ เพื่อจะได้คิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาได้ ห้องสมุดจึงเป็นแหล่งวิทยาการที่สำคัญยิ่งในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมของนักเรียน และผลพลอยได้ที่สำคัญยิ่งคือการฝึกทักษะการอ่านในตัวเองได้ด้วย สำหรับครูผู้สอน ห้องสมุดเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญในการวางแผนการสอนของครู

จากความสำคัญของห้องสมุดดังกล่าวข้างต้น ทำให้เราจะกล่าวได้ว่า เมื่อมีโรงเรียนก็ควรจะต้องมีห้องสมุดเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน แต่ลักษณะการจัดจะต้องขึ้นอยู่กับสภาพของโรงเรียนแต่ละแห่ง โรงเรียนที่ขาดสถานที่ในการจัด

ห้องสมุดเป็นเอกเทศ อาจจะจัดเป็นมุมหนังสือในห้องเรียน หรือจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ในลักษณะต่าง ๆ เช่นห้องสมุดมีมือนองสมุดตะกร้า มีหนังสือเคลื่อนที่ เป็นต้น ออกไปให้บริการตามสถานที่ต่าง ๆ จัดหาอุปกรณ์ของหนังสือให้ครบถ้วนและคงสภาพที่ดีอยู่เสมอ เรียกว่าบรรณารักษ์ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องเป็นผู้มีวุฒิทางบรรณารักษ์ศาสตร์มาโดยตรง แต่เป็นบุคคลที่มีใจรักหนังสือ ได้รับการอบรมพื้นฐานทางบรรณารักษ์ และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการหาวิธีที่จะส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนและชุมชนมีความสนใจในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือจนเป็นนิสัยตลอดไป ปัจจุบันนี้โรงเรียนประถมศึกษาได้ให้ความสำคัญในการจัดห้องสมุดโรงเรียนมาก มีการจัดในหลายลักษณะและหลายวิธีการ เพื่อให้ผู้ให้บริการเข้ามาใช้ห้องสมุด ผู้ใช้จึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์แก่โรงเรียนประถมศึกษาอื่น ๆ ต่อไป

บริการอาหารกลางวันเพื่อส่งเสริมพัฒนาการนักเรียน

ในห้องดินชนบทที่ห่างไกลความเจริญนั้น เยาวชนของชาตินอกจากจะประสบปัญหาจากการไร้การศึกษาอยู่เป็นจำนวนมากแล้ว เด็กที่มีโอกาสเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา ยังคงเผชิญกับปัญหาความหิวโหย รับประทานอาหารไม่เพียงพอกับความต้องการของร่างกาย มาเรียนหนังสือในสภาพอดมื้อกินมื้อ รวมถึงการรับประทานอาหารไม่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ จนกระทั่งมีผลกระทบท่อพัฒนาการทางกาย สติปัญญา อารมณ์ ตลอดจนสังคมของนักเรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

กองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้พบว่าในจำนวนเด็กที่อยู่ในวัยทารกและวัยก่อนเรียนทั้งหมด มีเด็กที่เป็นโรคขาดสารอาหารอยู่ร้อยละ 51 เด็กเหล่านี้ส่วนมากอยู่ในชนบท พลันผุ่ปากกรองขาดความรู้ มีนิสัยผิด ๆ ในการรับประทานอาหารและมีฐานะยากจนไม่สามารถจัดหาอาหารให้บุตรหลานได้ครบถ้วน ปัญหาดังกล่าวมีผลต่อเนื่องมาจนเมื่อเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา เมื่อพวกเขาขาดแคลนอาหารกลางวันทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ บางโรงเรียนแก้ปัญหาโดยให้พ่อค้าแม่ค้านำอาหารมาจำหน่ายในโรงเรียน แต่ไม่สามารถควบคุมเรื่องของคุณภาพและคุณค่าทางโภชนาการ และปริมาณที่เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน เด็กเหล่านี้ซึ่งอยู่ในวัยที่เจริญเติบโต

ทางร่างกายและสติปัญญา เกิดโรคภัยไข้เจ็บได้ง่ายและมีสุขภาพไม่สมบูรณ์ หากเรียนหรือไปเรียนไม่สม่ำเสมอ ไม่เอาใจใส่ต่อการเรียน จึงสอบตกซ้ำชั้นปีละมาก ๆ เป็นการสูญเปล่าทางการศึกษาและ เศรษฐกิจแห่งชาติ

จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น เป็นผลทำให้เกิดโครงการอาหารกลางวัน ขึ้นในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อจัดอาหารกลางวันให้แก่ักเรียน เป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วน สะอาดถูกหลักอนามัย โรงเรียนส่วนหนึ่งได้รับเงินงบประมาณในการจัดอาหารกลางวันจากรัฐบาล บางโรงเรียนได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากภาคเอกชน เช่นมูลนิธิอานันทมหิดล มูลนิธิช่วยนักเรียนขาดแคลนในพระบรมราชินูปถัมภ์ มูลนิธิจอห์น เอฟ. เคนเนดี กองทุนเมตตาจังหวัดระนอง มูลนิธิเหรียญสีทองของกรุงเทพมหานคร เป็นต้น และโรงเรียนอีกส่วนหนึ่งดำเนินการจัดหาทุนเพื่อจัดอาหารกลางวันเอง

โครงการอาหารกลางวันเป็นส่วนสำคัญในการช่วยบรรเทาปัญหาการขาดสารอาหารของนักเรียนประถมศึกษา ช่วยให้เด็กมีร่างกายสมบูรณ์อยู่ในสภาพพร้อมที่จะศึกษาเล่าเรียน ดังที่กองโภชนาการ กรมอนามัยได้สรุปผลการทดลองจัดอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ นครราชสีมา สงขลา ราชบุรี ในปีการศึกษา 2521 พบว่า ค่าสุขภาพโดยเฉลี่ยของนักเรียนดีขึ้น การเจ็บป่วยและโรคต่าง ๆ ลดลง นักเรียนขาดเรียนน้อยลง ค่านมบริโภคน้อยลง พบว่านักเรียนมีความสามารถในการเลือกอาหารและนิยมในการกินอาหารที่รับ ส่วนทางค่านมที่มีต่ออัตราการขาดเรียนและประโยชน์ในการเรียนการสอน กองวิชาการสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ศึกษาประเมินผลโครงการอาหารกลางวันในปีการศึกษา 2524 จำนวน 64 โรงเรียน จาก 14 จังหวัด พบว่า โรงเรียนร้อยละ 74 เห็นว่าโครงการนี้ช่วยลดอัตราการขาดเรียนของนักเรียนได้ โรงเรียนร้อยละ 94 เห็นว่าโครงการนี้ช่วยให้นิสัยการเลือกรับประทานอาหารของนักเรียนดีขึ้น โรงเรียนร้อยละ 90 จัดให้นักเรียนหญิงลงไปฝึกปฏิบัติการจัดอาหารกลางวัน

โครงการอาหารกลางวันมีผลต่อพัฒนาการทางกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ของนักเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยจึงได้ให้ความสนใจที่จะทำการศึกษา

ลักษณะการจัดโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับการยอมรับว่าจัดได้ก็เด่น สามารถส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน แล้วจึงนำเสนอลักษณะนั้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนประถมศึกษาอื่น ๆ ต่อไป

อนามัยโรงเรียนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน

คำว่า อนามัยโรงเรียน ในบางครั้งอาจจะเรียกว่า สุขภาพในโรงเรียน หรือ สุขศึกษาในโรงเรียน แต่มีความหมายเหมือนกันว่า กิจกรรมบริการที่โรงเรียน จัดหรือวางแผนให้มีขึ้นเกี่ยวกับเรื่องของสุขภาพอนามัย เพื่อให้เด็กนักเรียนมีสุขภาพอนามัย สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจในขอบเขตที่โรงเรียนพึงกระทำได้ ในลักษณะของการ-ป้องกัน การรักษาพยาบาลและการให้ความรู้ทางสุขภาพแก่นักเรียน

จอห์น ลอค (John Locke) นักการศึกษาคนสำคัญของอังกฤษได้กล่าวว่า "จิตใจที่สุขสมบูรณ์ ย่อมอยู่ในร่างกายที่แข็งแรง" (A sound mind is in a sound body) ดังนั้น สุขภาพอนามัยที่ดีเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นยิ่งต่อความ-เจริญงอกงามและพัฒนาการทุก ๆ ด้านของนักเรียนประถมศึกษา อย่างไรก็ตาม โรงเรียนไม่ใช่โรงพยาบาลที่ทำหน้าที่ในการรักษาอาการของโรคหรือการเจ็บป่วยของนักเรียนโดยตรง ขอบเขตของงานอนามัยโรงเรียนนั้น จันโททัย กลีบเมธ (2526: 22-23) ได้กล่าวว่ามี 3 ประการ คือ

1. การจัดและปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ

นักเรียนควรจะได้เรียนในสภาพแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ ทางด้านสภาพ อาคารเรียน ห้องเรียน สนาม น้ำดื่ม น้ำใช้ อานาจารที่มีประโยชน์ ส่วนที่ถูกสุขลักษณะ มีระบบการกำจัดสิ่งโสโครกในโรงเรียน เป็นต้น

2. การจัดบริการด้านสุขภาพในโรงเรียน

การจัดบริการด้านสุขภาพในโรงเรียนเป็นความพยายามที่จะป้องกันปัญหา ที่อาจจะเกิดกับสุขภาพของนักเรียน การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ การจัดทำระเบียบ สุขภาพแก่นักเรียน เป็นต้น ในการจัดบริการบางครั้งจะคงขอความร่วมมือช่วยเหลือ จากหน่วยงานด้านสาธารณสุข หรือหน่วยงานอนามัยที่อยู่ใกล้โรงเรียน ในการ ศึกษา ปลูกฝี ทำฟัน ฯ

3. การจัดทำกิจกรรมการเรียนการสอนสู่ศึกษา

โรงเรียนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสู่ศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและชุมชน โดยใช้สื่อการเรียนและเลือกวิธีการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และปฏิบัติสุขนิสัยส่วนตนได้อย่างดีที่สุด

กิจกรรมห้องสมุด อาหารกลางวันและอนามัยโรงเรียนข้างต้น เป็นกิจกรรมที่เป็นบริการพื้นฐานแก่นักเรียนในโรงเรียน ซึ่งในปัจจุบันมีโรงเรียนประถมศึกษาหลายแห่ง สามารถจัดได้อย่างดี สมคั่งจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนตามเอกัตตมุกคด ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมรายชื่อโรงเรียนประถมศึกษาที่จัดกิจกรรมบริการฯ ได้ดีเกิน เป็นที่ยอมรับแก่หน่วยงาน และบุคคลในวงการประถมศึกษา จำนวน 23 โรงเรียน แบ่งเป็นดีเด่นด้านการจัดห้องสมุด 8 โรงเรียน ด้านอาหารกลางวัน 5 โรงเรียนและด้านอนามัยโรงเรียน 10 โรงเรียน ผู้วิจัยคัดเลือกโรงเรียนเพื่อศึกษาเฉพาะกรณีจำนวนคณะละ 1 โรงเรียน รวมเป็น 3 โรงเรียน จำนวนโรงเรียนที่เหลือ 20 โรงเรียนผู้วิจัยจัดส่งแบบบันทึกคุณสมบัติและกิจกรรมโรงเรียนประถมศึกษาให้ผู้มีบันทึกแทนผู้วิจัยดำเนินการบันทึกและส่งคืนผู้วิจัย ได้รับกลับคืนแบบบันทึกจากห้องสมุด 6 โรงเรียน ด้านอาหารกลางวัน 3 โรงเรียนและด้านอนามัยโรงเรียน 3 โรงเรียน รวมกับที่ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะกรณีเอง เป็น 20 โรงเรียน ดังจะได้แสดงรายชื่อ ที่ตั้งและสังกัดของโรงเรียนในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 14 แสดงรายชื่อ ที่ตั้งและสังกัดของโรงเรียนในกลุ่มรูปแบบกิจกรรมดีเด่นด้านการบริการ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน

ที่	ชื่อโรงเรียน	ที่ตั้ง อำเภอ/เขต	จังหวัด	สังกัด
คานห้องสมุด				
1	วัดอมรเทพ	บางคณเฑี	สมุทรสงคราม	สพช.
2	วัดเขาวัง	เมืองฯ	ราชบุรี	สพช.
3	ประจักษ์ัย	พระนครฯ	พระนครศรีอยุธยา	สพช.

ตารางที่ 14 (ต่อ) แสดงรายชื่อ ที่ตั้งและสังกัดของโรงเรียนในกลุ่ม
รูปแบบกิจกรรมที่เน้นด้านการบริการเพื่อส่งเสริม
พัฒนาการของนักเรียน

ที่	ชื่อโรงเรียน	ที่ตั้ง		สังกัด
		อำเภอ/เขต	จังหวัด	
งานห้องสมุด				
4	ตากสินราชานุสรณ์	เมืองฯ	ตาก	สพช.
5	วัดน้ำโค้ง	เมืองฯ	แพร่	สพช.
6	วัดโคกนอน	ภาษีเจริญ	กรุงเทพมหานคร	กทม.
7*	วัดมหาวนาราม	เมืองฯ	พิษณุโลก	สพช.
งานอาหารกลางวัน				
8	เทศบาลบ้านเสนา วังสรรค	ตะกั่วป่า	พังงา	เทศบาล
9	วัดสระแก้ว	เมืองฯ	ปราจีนบุรี	สพช.
10	อนุบาลสิงห์บุรี	เมืองฯ	สิงห์บุรี	สพช.
11*	ประถมนทวิชาติเศก	บางกอกใหญ่	กรุงเทพมหานคร	สพช.
งานอนามัยโรงเรียน				
12	วัดอภัยการาม	ชัยบุรี	ปทุมธานี	สพช.
13	บ้านตะบิง	สายบุรี	ปัตตานี	สพช.
14	อ่าวลึก	อ่าวลึก	กระบี่	สพช.
15	เทศบาล 4	เมืองฯ	ราชบุรี	เทศบาล
16	บ้านวังลึก	ศรีสำโรง	สุโขทัย	สพช.
17	บ้านผาแตน	ออค	เชียงใหม่	สพช.
18	กุคชุมพัฒนา	กุคชุม	ยโสธร	สพช.
19	บ้านหลักรอย	เมืองฯ	นครราชสีมา	สพช.
20*	บ้านหัวหนอง	ชุมแพ	ขอนแก่น	สพช.

* หมายถึง โรงเรียนที่ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาคณะเฉพาะกรณี

ผู้วิจัยนำแบบบันทึกคุณสมบัติและกิจกรรรมของ โรงเรียนในกลุ่มรูปแบบฯ มาวิเคราะห์ข้อมูล จัดนำเสนอสภาพทั่วไปของการจัดกิจกรรมบริการฯ ทุกท่าน ร่วมกันก่อน แล้วจึงแยกกล่าวถึงลักษณะการจัดกิจกรรมบริการฯ แต่ละด้าน ประกอบ ขอสังเกตจากการศึกษาเฉพาะกรณี ตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

จำนวนนักเรียนและครูในโรงเรียน
 อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมบริการฯ
 งบประมาณในการจัดกิจกรรมบริการฯ
 บุคลากรผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมบริการฯ
 ลักษณะการจัดกิจกรรมบริการฯ คาบห้องสมุด
 การศึกษาเฉพาะกรณีในโรงเรียนวัดมหาพรตวราม
 ลักษณะการจัดกิจกรรมบริการฯ คาบอาหารกลางวัน
 การศึกษาเฉพาะกรณีในโรงเรียนประเวศวิชาภิเศก
 ลักษณะการจัดกิจกรรมบริการฯ คาบอนามัยโรงเรียน
 การศึกษาเฉพาะกรณีในโรงเรียนเขาน้ำทิพย์
 และสัมฤทธิ์ในการจัดกิจกรรมบริการฯ

ผลจากการศึกษา

จำนวนนักเรียนและครูในโรงเรียน

โรงเรียนในกลุ่มรูปแบบกิจกรรมคือเค้นดำเนินการบริการฯ ส่วนมากเป็น โรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 401 คนขึ้นไป ตามเกณฑ์การกำหนด ขนาดโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีโรงเรียน ขนาดกลางและขนาดเล็กบ้าง จึงจะได้แสดงรายชื่อโรงเรียน จำนวนนักเรียนและ ครูในโรงเรียนในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 15 แสดงรายชื่อโรงเรียน จำนวนนักเรียนและครูในโรงเรียน
กลุ่มรูปแบบบกิจรวมที่ เด่นค่าบริการเพื่อส่งเสริม
พัฒนาการของนักเรียน

ที่	โรงเรียน	นักเรียน	ครู
1	วัดอมรเทพ	76	11
2	วัดเขาวัง	685	40
3	ประจักษ์	1573	65
4	ตากสินราชานุสรณ์	1228	57
5	วัดน้ำโคง	66	10
6	วัดโคกอน	655	33
7	วัดมหาวนาราม	454	20
8	เทศบาลบ้านเสนารังสรรค์	271	11
9	วัดสระแก้ว	1231	44
10	อนุบาลสิงห์บุรี	1155	62
11	ประถมทวิชาภิเศก	1105	49
12	วัดอภัยการาม	612	26
13	บ้านตะบึง	248	11
14	อ่าวลึก	457	22
15	เทศบาล 4 (ราชบุรี)	1146	51
16	บ้านวังลึก	409	26
17	บ้านผาแคน	83	7
18	ถุกชุมพัฒนา	417	21
19	บ้านหลักรอย	850	40
20	บ้านหัวหนอง	374	16

จากตาราง เห็นได้ว่ามีโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีนักเรียนตั้งแต่ 401 คนขึ้นไป จำนวน 14 โรงเรียน หรือคิดเป็นร้อยละ 70 ของโรงเรียนทั้งหมด เป็นโรงเรียนขนาดกลางที่มีนักเรียนระหว่าง 201 - 400 คน จำนวน 3 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนตั้งแต่ 200 คนลงมา 3 โรงเรียน

จากการศึกษาถึงสาเหตุที่ว่า ทำไมโรงเรียนขนาดใหญ่จึงสามารถจัดกิจกรรมบริการาไค้ได้เกิน ผู้วิจัยพบว่าการจัดกิจกรรมบริการฯ จะต้องใช้เงินทุนจากเงินพิเศษนอกเหนือจากเงินงบประมาณที่ได้รับจากทางราชการ และต้องใช้เป็นจำนวนมากด้วย โรงเรียนขนาดใหญ่สามารถจัดหาเงินได้โดยง่ายเนื่องจากตั้งอยู่ในชุมชนขนาดใหญ่ ใ้รับการสนับสนุนจากบุคคลในชุมชนมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ประกอบกับมีครูเพียงพอ สามารถเลือกครูที่มีความสามารถในการจัดกิจกรรมไ้ตามความถนัดของครู จะเห็นได้ชัดจากกิจกรรมบริการาคานอาหารกลางวัน ที่มีักจะเป็นโรงเรียนใหญ่เท่านั้นที่จัดทำเพราะมีครูที่มีความรู้และทักษะทางการประกอบอาหารอยู่ให้สามารถเลือกไ้หลายคน เป็นคน

อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมบริการฯ

สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมบริการาคานห้องสมุด อาหารกลางวัน และอนามัยโรงเรียน ไ้แกห้องสมุด โรงอาหารและห้องพยาบาลตามลำดับ จากการศึกษาข้อมูลที่ได้รับจากแบบบันทึกคุณสมบัติและกิจกรรมและการสังเกตจากการศึกษาเฉพาะกรณี พบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนจักไ้มีห้องสมุดและโรงอาหาร โดยเฉพาะเป็นเอกเทศ สถานที่ในการจักห้องสมุดไ้แกห้องเรียนที่ว่าง ไม่ไ้ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ส่วนโรงอาหารของโรงเรียนไ้รับงบประมาณในการจักสร้างจากทางราชการอยู่แล้ว ประกอบกับบริเวณส่วนที่ประกอบอาหารอยู่คานหลังบริเวณที่ไ้รับประทานอาหาร (แสดงไว้ในรูปภาพที่ ๔4 ในภาคผนวก ข) มีเพียงแกห้องพยาบาลเท่านั้นที่ไ้พบว่าจากจำนวนโรงเรียนที่จัดกิจกรรมที่แกคานบริการฯ คานอนามัยโรงเรียน 9 โรงเรียน มีถึง 5 โรงเรียนที่ไม่สามารถจักห้องพยาบาลไ้เป็นเอกเทศ ต้องไ้ร่วมกับห้องอื่น ๆ เช่น ห้องทำงานของผู้บริหาร-โรงเรียน ห้องสมุดและห้องศูนย์สื่อการเรียนการสอน เป็นลักษณะมุมพยาบาล

สถานที่ไ้ใช้ในการจัดกิจกรรมบริการฯ จะมีลักษณะ เป็นห้องหรือเป็นมุม และมีขนาดพื้นที่เท่าไ้เห็น ขึ้นอยู่กับจำนวนห้องว่างที่เหลือจากการไ้ใช้ในการจัดการเรียน

การสอน มีค่าใช้จ่ายกับจำนวนผู้ใช้บริการแต่อย่างใด

วัสดุอุปกรณ์ที่จัดให้มีในห้องสมุด โรงอาหารและห้องพยาบาล ผู้วิจัยจะแยกกล่าวถึง ดังต่อไปนี้

วัสดุอุปกรณ์ในห้องสมุด

1. ป้ายนิเทศ

ป้ายนิเทศมี 2 ป้าย คือ ป้ายนิเทศที่เคลื่อนที่ไถ่และป้ายนิเทศติดผาผนัง มีลักษณะการใช้แตกต่างกัน คือป้ายนิเทศเคลื่อนที่ไถ่ใช้จัดแนะนำหนังสือใหม่ในห้องสมุดหรือกิจกรรมการทาบปัญหาของห้องสมุด ส่วนป้ายนิเทศติดผาผนังใช้จัดแนะนำความรู้ หรือความเป็นมาของวันสำคัญ ซึ่งจัดสลับเปลี่ยนไปตลอดเวลา

2. หนังสือ

จำนวนหนังสือในห้องสมุด ขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียนที่มีในโรงเรียน ผู้วิจัยพบว่าจำนวนหนังสือในห้องสมุด มีจำนวนระหว่าง 1000 – 7000 เล่ม ประเภทของหนังสือเรียงลำดับจำนวนจากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้

2.1 หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสืออ่านประกอบการเรียน ได้แก่ หนังสือพิมพ์เรียนในสมัยที่โรงเรียนยังใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2503 ที่ยังคงตกค้างหลงเหลืออยู่

2.2 หนังสือนิทานประกอบภาพ

2.3 นิตยสารรายสัปดาห์ และรายโกนประเภทต่าง ๆ เช่น นิตยสารการเมือง นิตยสารทางการศึกษา นิตยสารสำหรับเด็ก เป็นต้น

2.4 หนังสือพิมพ์รายวัน

การจัดระบบหนังสือในห้องสมุดใช้ระบบคิวอี้ คือการจัดแบ่งหนังสือตามประเภทเป็นหมวดหมู่ ตั้งแต่หมายเลข 000 เบ็ดเตล็ด – 900 ประวัติศาสตร์

3. ตู้และชั้นวางหนังสือ

ตู้และชั้นวางหนังสือจัดทำขึ้นโดยฝีมือของครูและคณาจารย์ของโรงเรียนเอง

4. โต๊ะเก้าอี้สำหรับอ่านหนังสือ

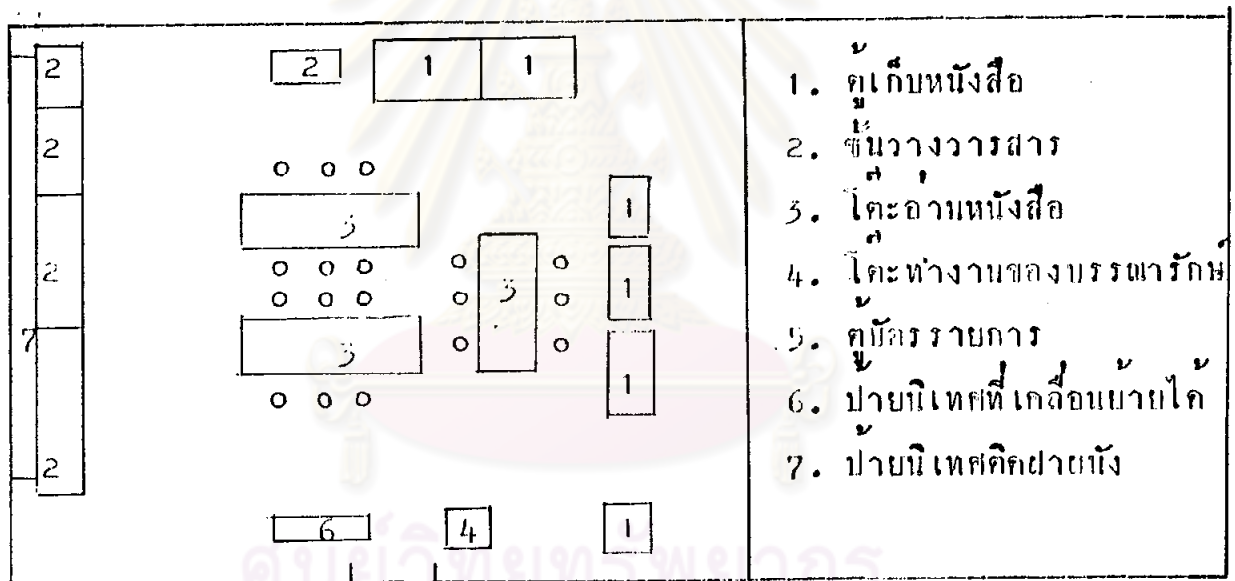
ใช้วิธีการจัดสร้างโดยครูและคณาจารย์ของโรงเรียนเช่นกัน

5. โต๊ะทำงานของบรรณารักษ์

โต๊ะทำงานของบรรณารักษ์ ในบางครั้งใช้เป็นโต๊ะสำหรับให้บริการยืมและคืนหนังสือแก่ผู้ใช้บริการด้วย

ลักษณะการจัดห้องสมุดและวัสดุอุปกรณ์ที่ ผู้วิจัยขอเฝ้าตัวอย่างแผนผังการจัดห้องสมุดโรงเรียนวัดโคกแอน ประกอบด้วยเห็นดังนี้

แผนผังที่ 4 แสดงลักษณะการจัดห้องสมุดของโรงเรียนวัดโคกแอน เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

1. ตู้เก็บหนังสือ
2. ชั้นวางวารสาร
3. โต๊ะอ่านหนังสือ
4. โต๊ะทำงานของบรรณารักษ์
5. ตู้บัตรรายการ
6. ป้ายนิเทศที่เคลื่อนย้ายได้
7. ป้ายนิเทศติดฝาผนัง

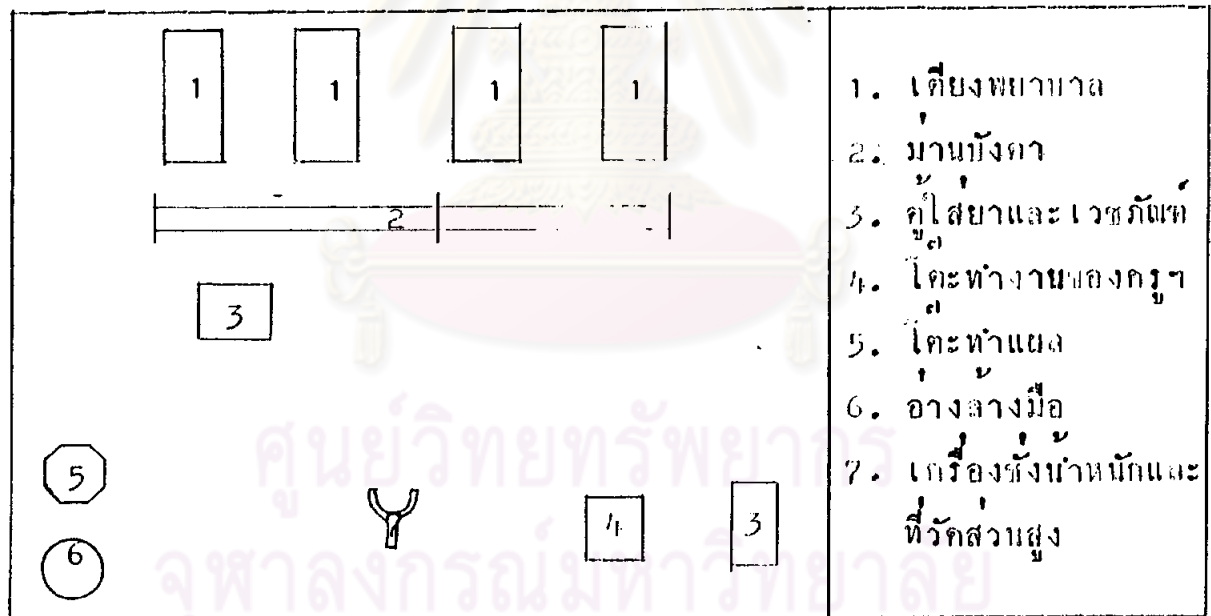
วัสดุอุปกรณ์ในโรงอาหาร

1. อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาหาร ใ้ดแก เต้าแก๊ส กระทะ อลูมิเนียมหม้อ หุ่น ขาว ไฟฟ้า ฯ
2. อุปกรณ์ที่ใช้ในการรับประทานอาหาร ใ้ดแก ถาด หลุม ช้อน ถ้วย ขนมหง ใ้ดแก โต๊ะ เก้าอี้ สำหรับใช้เป็นที่รับประทานอาหาร ฯ
3. อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดเก็บทำความสะอาดขณะที่ใช้ในการรับประทานอาหาร ใ้ดแก กระดาษม้วนใหญ่ ใ้ดแก ขาม ขอน และกระป๋องใส่เศษอาหาร ฯ

วัสดุอุปกรณ์ในหอพยาบาล

1. เตียงพยาบาล
 2. ตู้เก็บยาและเวชภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ ประเภทยาสามัญประจำบ้าน และเวชภัณฑ์ที่จำเป็น เช่น ยาพื้นแผล พลาสเตอร์ปิดแผล สำลี กรรไกร ฯ
 3. ถังน้ำดื่มและแก้วน้ำดื่ม
 4. โต๊ะทำงานครุฑทำหน้าที่พยาบาล
 5. วัสดุอื่น ๆ เช่น เครื่องชั่งน้ำหนัก ที่วัดส่วนสูง อ่างล้างมือ
- ผู้วิจัยจะแสดงลักษณะการจัดวัสดุอุปกรณ์ในหอพยาบาลของโรงเรียนเทศบาล 4 (ราชบุรี) ประกอบให้เห็น ดังนี้

แผนผังที่ 5 แสดงลักษณะการจัดหอพยาบาลของโรงเรียนเทศบาล 4
อ.เมืองฯ จ.ราชบุรี

งบประมาณในการจัดกิจกรรมบริการฯ

งบประมาณในการจัดตกแต่งสถานที่และจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในหอสมุด โรงอาหาร และหอพยาบาล ได้มาจากการจัดหาเงินพิเศษนอกเหนือจากงบประมาณของทางราชการ ใน 2 ลักษณะ คือ

1. การขอบริจาคจากบุคคลในชุมชนเป็นเงินและ เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น

ในการจัดกิจกรรมบริการฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการจัดหาหนังสือเข้าห้องสมุด มักจะใช้การทอดผ้าป่าหนังสือ โดยโรงเรียนร่วมมือกับวัดจัดทอดผ้าป่าเข้าวัดแจ้ง ความจำนงกับคณะผู้ทอดผ้าป่าว่าต้องการเงินและหนังสือ เมื่อวัดรับมอบผ้าป่าแล้ว จะนำเงินและหนังสือมอบให้โรงเรียนต่อไป

2. การจัดงานประจำปีของโรงเรียน โดยทุกโรงเรียนจะมีงานประจำปี อาจจะเป็นในวันลอยกระทง วันขึ้นปีใหม่ ฯ คณะกรรมการศึกษาและคณะครูจะจัด ออกร้านขายของ หรือร้านสอยกัลปพฤกษ์ นำเงินกำไรที่ได้มาใช้ในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมบริการฯต่อไป

บุคลากรผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมบริการฯ

บุคลากรผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมบริการฯคานห้องสมุด อาหาร กลางวันและอนามัยโรงเรียน ไคแก่ครูและนักเรียน

กิจกรรมบริการฯคานห้องสมุด ไคแก่ครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ ซึ่งไม่พบว่า มีครูที่จบการศึกษาทางบรรณารักษ์โดยเฉพาะ เป็นแต่มีใจรักงานห้องสมุดแล้วทาง โรงเรียนจัดส่งไปอบรมความรู้ด้านการจัดห้องสมุดจากวิทยาลัยครู หรือสมาคมห้อง-สมุดแห่งประเทศไทย ครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์จะมีชั่วโมงสอนควบ มีไคทำหน้าที่ บรรณารักษ์อย่างเกี่ยว ส่วนนักเรียนที่ทำหน้าที่ช่วยเหลืองานห้องสมุด เป็นนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ทั้งหญิงและชาย

กิจกรรมบริการฯคานอาหารกลางวัน จัดให้ครูผู้สอนงานบ้าน กลุ่มการ-งานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ประชุมและบริการจำหน่ายอาหารคนหนึ่ง แล้วจัดครูหมุนเวียนเป็นเวรประจำวันทำ หน้าที่จัดซื้ออาหารสดทุกเช้า ส่วนนักเรียนที่ทำหน้าที่ช่วยเหลืองานไคแก่นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ที่เรียนงานบ้าน กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

กิจกรรมบริการฯคานอนามัยโรงเรียน ไคแก่ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริม-ประสพการณ์ชีวิตทุกระดับชั้น ครูผู้รับผิดชอบของพยาบาลซึ่งมีความรู้ในด้านการปฐม-พยาบาล และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ทั้งหญิงและชาย

รายละเอียดของลักษณะหน้าที่รับผิดชอบของครูและนักเรียน ผู้วิจัยจะได้ กล่าวถึงรายละเอียดในหัวข้อลักษณะการจัดกิจกรรมบริการฯแต่ละคาน ต่อไป

ลักษณะการจกกิจกรรมบริการาคานห้องสมุด

ห้องสมุดเปิดทำการตั้งแต่วันจันทร์ - ศุกร์ ะหว่างเวลา 7.30 - 16.00น.
 ทุกเช้าครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์จะมาเปิดห้องสมุด แล่านักเรียนชั้นประถมศึกษา
 ปีที่ 5-6 ที่รับหน้าที่เป็นเวรประจำวันจะเข้าไปปิด กวาค เช็ด ถู พื้นห้องสมุด
 และจัดเก็บหนังสือ โต๊ะเก้าอี้สำหรับอ่านหนังสือให้เข้าที่เป็นระเบียบ เพื่อให้
 ห้องสมุดพร้อมที่จะบริการแก่นักเรียนทุกคน จากนั้นโรงเรียนที่จัดให้มีห้องสมุด
 เคลื่อนที่ (พบที่โรงเรียนวัดมหาวันารามเพียงโรงเรียนเดียว) จะมอบหมายให้
 นักเรียนผู้รับผิดชอบเป็นเวรประจำวันนำห้องสมุดไปให้บริการแก่นักเรียน
 ความสถานที่ต่าง ๆ ภายในโรงเรียน และนำมาเก็บเมื่อสัญญาณเข้าแถวเคารพ
 ธงชาติกั้งขึ้น

เมื่อถึงเวลาพักเที่ยง เวนประจำวันจะทำหน้าที่ตั้ง เช่นที่ปฏิบัติใน
 ตอนเช้าทุกประการ แต่เพิ่มหน้าที่นักเรียนในการช่วยเหลือครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์
 ทางด้านการบริการให้ยืมและรับคืนหนังสือแก่ส มาชิกผู้ใช้บริการห้องสมุด

เมื่อถึงเวลาบ่ายหลังเลิกเรียน ครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ทำการปิด
 ห้องสมุด เป็นอันหมดภารกิจประจำวันในห้องสมุด

กิจกรรมอื่นที่พบ คือกิจกรรมการการจัดป้ายนิเทศประจำสัปดาห์ โดย
 ครูและนักเรียนร่วมกันจัด และกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุดซึ่งสามารถแยกออก
 เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมการ เรียนการสอนที่ส่งเสริมการใช้ห้องสมุด กิจกรรมที่
 ครูสอนจะนำนักเรียนเข้ามาค้นคว้าหาความรู้เป็นหมู่คณะในห้องสมุด เช่นการ-
 ค้นคว้าหาข่าวและเหตุการณ์สำคัญ ในกิจกรรมการ เรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริม-
 ประสบการณ์ชีวิต หรือกิจกรรมการค้นคว้าเป็นรายบุคคลของนักเรียน เพื่อค้นหา
 ความหมายของคำศัพท์ ในกิจกรรมการ เรียนการสอนภาษาไทย เป็นต้น

2. กิจกรรมพิเศษเพื่อส่งเสริมการใช้ห้องสมุด ได้แก่การทายปัญหา
 การแข่งขันหาความหมายคำศัพท์จากพจนานุกรม การจัดป้ายนิเทศแนะนำหนังสือ
 ใหม่ในห้องสมุด การแข่งขันเล่านิทานประกอบท่าทาง การเล่านิทานประกอบการ
 เชิดหุ่น การประกวดคำขวัญ เรียงความ คัดลายมือ อ่านทำนองเสนาะ กิจกรรม

ที่กล่าวมานี้จัดนอกเวลาเรียน เคียงละครึ่ง หรือ กึ่งครึ่งระหว่างสี่ภาคห้องสมุด
สถานที่จัดเป็นภายในห้องสมุด หรือ หน้าห้องสมุด ผู้รับหน้าที่ในการดำเนินการจัด
โต๊ะแก่ครูทำหน้าที่บรรณารักษ์และนักเรียนผู้ช่วยงานห้องสมุด

การศึกษาเฉพาะกรณีในโรงเรียนวัดมหาพรหม

โรงเรียนวัดมหาพรหม หรือ อาจจะ เป็นที่รู้จักกันในนามของโรงเรียน
วัดมะขามเคี้ย เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
ตั้งอยู่ที่ตำบลหัวรอ อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก เป็นโรงเรียนขนาดกลาง มี
นักเรียน 454 คน ครู 20 คน

เมื่อปีการศึกษา 2525 ทางโรงเรียนได้จัดห้องสมุดไว้บนอาคารเรียน
ที่มีพื้นที่ ๑ ปลูกกำลังกินไม้พื้นลามมาจากไกลหนังสือที่จัดไว้ในห้องสมุด ครูผู้รับ-
ผิดชอบห้องสมุดต้องจัดนำหนังสือออกมาจากห้องสมุด ใส่ปีนฉงดูรสว่างไว้ที่พื้นหน้า
ห้องสมุด นักเรียนที่เดินผ่านไปมาจึง เริ่มเข้ามาหยิบหนังสือในมือเหล่านั้นนำไปอ่าน
ตามที่ต่าง ๆ โดยที่ตอนนั้นของปิดห้องสมุดเพื่อซ่อมแซม ค่อมานักเรียนเริ่มมาค้นหา
หนังสือไปอ่านเป็นจำนวนมากขึ้นทุกที ทางโรงเรียนจึงเกิดแนวคิดใหม่ในการจัด
ทำห้องสมุดเคลื่อนที่แก่นักเรียนขึ้นโดยคิดแบ่งปีนใหม่มีลักษณะ เหมาะสมต่อการเคลื่อนย้าย
(แสดงไว้ในรูปภาพที่ 45 ในภาคผนวก ข) จัดหนังสือลงปีน ๆ ละ 20 เล่ม เป็น
หนังสือประเภทต่าง ๆ ในสนองความต้องการของนักเรียนทุกระดับชั้น เช่นนิทาน
ประกอบภาพแก่นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 นิทานเรื่องยาวแก่นักเรียนระดับ
ประถมศึกษาปีที่ 3-4 และสารคดีท่องเที่ยวแก่นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6
เป็นคน

นักเรียนกลุ่มหนึ่งจะเป็นผู้รับผิดชอบในการนำปีนออกไปบริการแก่นักเรียน
ทั้งโรงเรียนตามบริเวณที่มีนักเรียนอยู่ ในระยะแรกผู้นำปีนออกไปจะทำการเรียกครอง
ความสนใจของนักเรียนที่กำลังเล่นกันอยู่ โดยพูดพล่ามตลกที่นำคิดตัวไปแล้วเปิดปีน
หยิบหนังสือให้อ่านเฉย ๆ จนมีนักเรียนสนใจเข้ามาหยิบหนังสือไปปีนอ่านหาญคน
(แสดงไว้ในรูปภาพที่ 46 ในภาคผนวก ข) เมื่อถึงเวลาเข้าเรียน นักเรียนผู้นำ
ปีนหนังสือออกไปจะทำการรวบรวมหนังสือ จัดเก็บเข้าที่แล้วนำปีนเก็บที่เดิม

เมื่ออาคารห้องสมุดของโรงเรียนได้รับการก่อสร้างใหม่ เป็นอาคารเอกเทศ

ขนาดประมาณ 15×30 เมตร (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 47 ในภาคผนวก ข)
 โดยได้รับการบริจาคไม่เก็บจากบุคคลในชุมชน การบริจาคแรงงานจัดสร้างโดยไม่คิดค่าตอบแทนจากบุคคลในชุมชน และเงินงบประมาณความโครงการกสข. ปีพุทธ-
 ศักราช 2523 จำนวน 96,010 บาท

สภาพภายในห้องสมุดประกอบด้วยพื้นโล่งปูด้วยเสื่อน้ำมัน มีเบาะนั่ง
 อ่านหนังสือ 10 ที่ มีชั้นวางหนังสือซึ่งใช้เหล็กท่อนดัดประกอบกันเป็นชั้น ๆ สำหรับวาง
 และแขวนนิตยสารและหนังสือพิมพ์ (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 48 ในภาคผนวก ข)
 ทางเข้าประตูเป็นโถงทำงานของครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุด พื้นโล่งที่ปูด้วย
 เสื่อน้ำมันดังกล่าว เป็นที่นั่งอ่านหนังสือ และใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้
 ห้องสมุด โดยครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ได้ให้เหตุผลว่านักเรียนที่ใช้บริการห้องสมุด
 มีจำนวนมาก จนต้องนำโถงเก้าอี้สำหรับอ่านหนังสือออกไป เพื่อจะได้นั่งที่สำหรับ
 ดูอ่านหนังสือโดยมากขึ้น

จำนวนหนังสือในห้องสมุดมีประมาณ 6800 เล่ม แยกออกเป็นหนังสือ
 ประเภทต่าง ๆ ดังนี้

- ก. หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับนักเรียน ประมาณ 2000 เล่ม
- ข. หนังสือนิทานประกอบภาพ ประมาณ 1000 เล่ม
- ค. นิตยสาร ประมาณ 1000 เล่ม
- ง. หนังสือพิมพ์รายวัน วันละ 4 ฉบับ รวมกับฉบับเก่าที่เก็บไว้รวม
 ประมาณ 1000 เล่ม
- จ. เรื่องสั้นฉบับกระเป๋า (Pocket Book) ประมาณ 1000 เล่ม
- ฉ. นวนิยายเรื่องยาว ประมาณ 800 เล่ม
- ช. หนังสือที่จัดอยู่ในปีนเคสอื่นที่ 15 ปี ประมาณ 500 เล่ม

บุคลากรผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุด ได้แก่ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริม-
 ประสบการณ์ชีวิต พลศึกษา และศิลปศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีชั่วโมงใน
 การทำการสอน 10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จนการศึกษาปริญญาการศึกษาบัณฑิต(กศ.บ.)
 วิชาเอกภาษาอังกฤษ และยังไม่เคยเข้ารับการอบรมการจัดห้องสมุดมาก่อน แต่มี
 จิตใจรักงานห้องสมุด จากการสังเกตผู้วิจัยพบว่าเมื่อมีเวลาว่างยามใด ครูผู้ที่จะ

ทำงานที่เกี่ยวกับห้องสมุด เช่น จัดทำบัญชีหนังสือ ทบทวนหนังสือที่ชำรุด เป็นเกณฑ์สำหรับนักเรียนที่ช่วยเหลืองานห้องสมุด เป็นนักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมงานทั้งสิ้น มีหน้าที่ในการจัดทำความสะอาดและเก็บวัสดุอุปกรณ์ในห้องสมุดให้เรียบร้อยเป็นงานประจำวัน และช่วยเหลือครูในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด

กิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้ห้องสมุดของโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการค้นคว้าในห้องสมุดของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และภาษาไทย (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 15 ในภาคผนวก ข) และกิจกรรมพิเศษประจำสัปดาห์ ได้แก่ การเล่านิทานประกอบการเชิกรุ่น ทุกวันอังคาร ตั้งแต่เวลา 12.10 - 13.00 น. ในห้องสมุด จัดแสดงโดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นำหนังสือนิทานภาพจากห้องสมุดคัดแปลงบทพูดแล้วนำตัวหุ่นที่ห้องสมุดจัดเตรียมไว้แล้วมาแสดงในโรงหุ่น (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 49 ในภาคผนวก ค) ผู้ชมเป็นนักเรียนที่สนใจจะชมการแสดง ในวันที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษา พบว่า กิจกรรมนี้สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่นักเรียนที่เข้าชมเป็นอย่างมาก (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 50 ในภาคผนวก ค)

กิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้ห้องสมุดอื่น ๆ ได้แก่ การเล่านิทานประกอบท่าทาง การประกวดอ่านพ่่านองเสนาะ และการตอบปัญหาจากห้องสมุดประจำสัปดาห์ เพื่อชิงรางวัลที่ห้องสมุดขอบริจาคจากคณะครู

โดยสรุปแล้ว กิจกรรมที่เด่นที่สุดของโรงเรียน คือห้องสมุดเป็นเคลื่อนที่ ซึ่งกลายมาเป็นห้องสมุดเคลื่อนที่ในรูปแบบกาง คือ ไซตะทรา ทีบโม แทนปีน และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลกได้จัดเป็นโครงการเพื่อพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด โดยจัดให้ห้องสมุดเป็นประจำกลุ่มโรงเรียนชั้นให้โรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนแต่ละกลุ่มหมุนเวียนกันนำป็นหนังสือบริการนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนจนครบถ้วน เพื่อมุ่งพัฒนาสติปัญญาแก่นักเรียนและฝึกนิสัยรักการค้นคว้าหาความรู้จนเป็นนิสัยต่อไป

ลักษณะการจัดกิจกรรมบริการอาหารกลางวัน

ครูผู้รับหน้าที่เป็นเวรประจำวันในการจัดซื้ออาหารสด จะจัดซื้ออาหารสดและถ้วยเหล็อง มามอบให้ครูผู้รับผิดชอบในการจัดอาหารกลางวันในตอนเช้าก่อน

เขาเรียน จากนั้นครูผู้รับผิดชอบในการจัดอาหารกลางวันจะดำเนินการจัดทำนมถั่วเหลืองเพื่อให้นักเรียนที่เป็นเวรประจำวัน หรือคณาจารย์โรงเรียนนมถั่วเหลือง คึงกล่าวออกจำหน่ายแก่นักเรียน ในราคาแถมละ 1 บาท สถานที่จำหน่ายคือแก๊งโรงอาหาร จากนั้นการเรียนการสอนจะดำเนินไปจนถึงชั่วโมงที่ 3 คารางสอนจะกำหนดให้เป็นวิชางานบ้าน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ทุกห้องผัดเปลี่ยนกันลงไปจัดปรุงอาหารกลางวันที่โรงอาหาร โดยมีครูผู้รับผิดชอบในการจัดอาหารกลางวัน ซึ่งทำสารสอนงานบ้านอยู่แล้ว เป็นผู้ควบคุมแนะนำการปฏิบัติงานจนอาหารเสร็จ

เมื่อถึงเวลาพักเที่ยง นักเรียนและครูพักรับประทานอาหารกลางวันในโรงอาหาร นักเรียนบางคนจะซื้ออาหารกลางวันเป็นจาน บางคนซึ่งสมัครเป็นสมาชิกอาหารกลางวันรายเดือนจะรับถาดอาหารบรรจุอาหารคาว ข้าวและของหวานเข้าไปนั่งประจำที่ของตน เมื่อทุกคนพร้อมที่แล้ว ครูเวรประจำโรงอาหารก็ออกไปกล่าวถึงคุณค่าของอาหารที่ไท่ประโยชน์แก่ร่างกาย และสรุปว่าอาหารวันนั้นให้อะไรแก่นักเรียนบ้าง จากนั้นนักเรียนทุกคนจะรับประทานโดยครูควบคุมดูแลแนะนำบรรยายในการรับประทานอาหาร จนแล้วเสร็จ นักเรียนจะนำภาชนะที่ใส่อาหารของตนไปรวมกองเอาไว้ในสถานที่จัดล้างภาชนะ เพื่อให้เด็กนักเรียนที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ประจำวันล้างและเก็บภาชนะเหล่านั้นและทำความสะอาดบริเวณโรงอาหารต่อไป

ครูผู้รับผิดชอบในการจัดซื้ออาหารและครูผู้รับผิดชอบในการเก็บเงินค่าอาหารช่วยกันทำบัญชีรับจ่ายประจำวัน เสนอผู้บริหารโรงเรียนต่อไป เป็นอันเสร็จสิ้นภารกิจประจำวันของการจัดบริการคานอาหารกลางวัน

การศึกษาเฉพาะกรณีในโรงเรียนประถมศึกษา

โรงเรียนประถมทวีธาภิเศกเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียน 1103 คน และครู 49 คน อาคารเรียนมี 2 หลังและอาคารประกอบ 8 หลัง ตั้งอยู่ในเนื้อที่เพียง 1 ไร่ ทำให้มีสภาพแออัดคับแคบ โรงเรียนตั้งอยู่ที่เขตลาดกระบังใหญ่ กรุงเทพฯ มีสภาพแวดล้อมเจริญมาก และเฉพาะอย่างยิ่งสภาพทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ดีมาก ดังนั้นลักษณะการจัดอาหารกลางวันของโรงเรียน จึงแตกต่างจากการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียนอื่น ๆ ในหลายลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. บุคลากรผู้รับผิดชอบในการซื้ออาหารสด

โรงเรียนจัดให้มีการประมูลประจำปีในการจัดหาผู้จำหน่ายที่ซื้ออาหารสดจากตลาดให้โรงเรียน ผู้ใดที่เสนอขอรับค่าตอบแทนในการจัดซื้อให้โรงเรียนน้อยที่สุดและโรงเรียนมีความเชื่อมั่นว่ามีความสามารถจัดซื้อของได้ในราคาถูกและตรง-
ต่อเวลา จะได้รับการมอบหมายให้จัดซื้ออาหารสดให้โรงเรียนตลอดปีการศึกษา

2. บุคลากรผู้จัดปรุงอาหาร

โรงเรียนจัดจ้างคนงานเพื่อทำอาหารกลางวันบริการนักเรียนโดยเฉพาะเป็นคณงานหญิง 4 คน จะลงมือทำอาหารตั้งแต่ตอนเช้าหลังจากที่ผู้ซื้อมาส่งอาหารสดให้ ในห้องครัวหลังหอประชุม ซึ่งที่นั่นจะมีอุปกรณ์ที่ทันสมัย คือ เครื่องบดข้าว เหลือง เตาแก๊ส อ่างล้างผัก (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 51 ในภาคผนวก ข)

3. สถานที่ในการรับประทานอาหาร

สถานที่ในการรับประทานอาหารคือหอประชุมที่คับแคบไม่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน ทางโรงเรียนจึงต้องจัดแบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่มให้ผลัดกันมารับประทานอาหาร

ลักษณะการดำเนินการกิจกรรมบริการอาหารกลางวันในคานอื่น ก็มีความคล้ายคลึงกับโรงเรียนอื่น กล่าวคือเมื่อคณงานที่โรงเรียนจ้างพิเศษได้จัดทำนมถั่วเหลืองเสร็จ คณงานคนหนึ่งนำ นมถั่วเหลืองไปบริการแก่นักเรียนที่เป็นสมาชิกรายเดือน (เดือนละ 20 บาท) และนักเรียนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกจะซื้อได้ในราคาถูกละ 1 บาท

รายการอาหารประจำวันมีเขียนบอกไว้ ที่ป้ายประกาศรายการอาหาร (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 52 ในภาคผนวก ข) เพื่อให้เด็กนักเรียนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกอาหาร-กลางวันรายเดือน (เดือนละ 120 บาท) ได้เตรียมสั่งซื้อจากคณงานคนหนึ่งซึ่งทำหน้าที่สอบถามจำนวนนักเรียนที่จะซื้ออาหารกลางวัน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการเตรียมทำ
ให้พอเหมาะ

เมื่อถึงเวลา 11.30 น. นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 จะรับประทานอาหารในห้องเรียนของตน ส่วนนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 เริ่มรับประทานอาหารในหอประชุมเป็นกลุ่มแรก ต่อมาเวลา 12.10 น. นักเรียนระดับ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เป็นกลุ่มถัดมา เมื่อถึงเวลารับประทานอาหารกลางวัน นักเรียนทุกคนไม่ว่าจะซื้ออาหารกลางวันจากโรงเรียน หรือนำอาหารจากบ้านมาเอง จะต้องเขาร่วมรับประทานอาหารพร้อมกัน โดยทุกคนจะมีจานหรือถาดอาหารวางอยู่ข้างหน้า (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 53 ในภาคผนวก ข) ครูเวรประจำวันกล่าวถึงคุณค่าของอาหารในวันนั้นมีประโยชน์ต่อร่างกายอย่างไร แล้วให้นักเรียนรับประทานอาหารพร้อมกัน

เมื่อเสร็จสิ้นการรับประทานอาหารของคนแล้ว นักเรียนคนนั้นจะต้องรอให้เพื่อนในแถวทุกคนอิ่มหมดจึงช่วยกันดูว่าบริเวณแถวคนสะอาดหรือไม่ ถ้ามีเศษอาหารตกอยู่จะต้องเก็บใส่ส่อก่อน แล้วจึงลุกออกไปพร้อม ๆ กัน นำเอาเศษอาหารที่เหลือในจานไปทิ้งรวมกัน แล้วนำภาชนะที่ใช้ในการใส่ข้าวไปรวมกองไว้ที่กาละมังนำช้อนประจำตัวไปล้างที่กระป๋องล้างช้อน ล้างมือและ เช็ดให้แห้ง (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 54 ในภาคผนวก ข) ก่อนออกไปจากโรงอาหาร

การจัดล้างภาชนะใส่อาหาร และจัดเก็บทำความสะอาดพร้อมเป็นหน้าที่ของคณงานทั้งสิ้น

โดยสรุปแล้ว กิจกรรมการจัดบริการอาหารกลางวันของโรงเรียน นอกจากจะทำให้ทั่วถึงและพอเพียงกับนักเรียนทุกคนในโรงเรียนแล้ว ยังมีคุณค่าที่เด่นทางด้านการฝึกมรรยาทในการรับประทานอาหารอย่างใดเลยก็ยิ่ง

ลักษณะการจัดกิจกรรมบริการด้านอนามัยโรงเรียน

กิจกรรมบริการด้านอนามัยโรงเรียน จัดแบ่งออกได้ใน 3 ลักษณะ คือ

1. การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ
2. กิจกรรมการจัดบริการด้านสุขภาพอนามัยในโรงเรียน
3. กิจกรรมการเริ่มการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน

1. การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ

สภาพแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะในโรงเรียน ได้แก่ การกำจัดขยะมูลฝอย น้ำคั่งน้ำ ไข และส้วม โรงเรียนในกลุ่มรูปแบบกิจกรรมบริการด้านอนามัยโรงเรียน จัดลักษณะ ของสิ่งเหล่านั้น ดังนี้

1.1 การกำจัดเศษขยะ

โรงเรียนจัดให้มีถังขยะที่คัดแปลงจากถังสีขนาดใหญ่ ตั้งไว้ประจำทุกห้องเรียนและบริเวณอาคารเรียนทุกอาคาร การกำจัดขยะทั้งหมดใช้สถานที่บริเวณด้านหลังอาคารเรียนที่มีกษัตริ์ ลักษณะของการกำจัดขยะคือสำหรับขยะเปียกใช้วิธีการฝังในหลุม ขยะแห้งใช้วิธีการเผาในเตาเผาที่โรงเรียนจัดสร้างขึ้นจากการก่ออิฐถือปูน หรือถังปูนซีเมนต์

1.2 น้ำคั้นน้ำใช้

น้ำคั้นได้จากน้ำฝนที่โรงเรียนรองรับไว้ในถังซีเมนต์ ตั้งเก็บน้ำส่งกะสี ส่วนน้ำใช้สำหรับโรงเรียนที่อยู่ในเขตสุขาภิบาลและเขตเทศบาล ใช้น้ำประปา ส่วนโรงเรียนที่อยู่นอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ใช้น้ำจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ลำคลอง หนองบึง แม่น้ำ เป็นต้น

1.3 ส้วม

ส้วมในโรงเรียนทุกโรงเรียนเป็นส่วนร่วมทั้งสิ้น แบ่งออกเป็นส้วมนักเรียนชายและนักเรียนหญิง

หน้าที่ในการกำจัดขยะและทำความสะอาดส้วม เป็นของนักเรียนที่จัดเป็นกลุ่มเวรประจำวัน ในโรงเรียนที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน คณะฯ จะทำหน้าที่จัดเวรประจำวันให้ทุกคนโดยปฏิบัติทุกเช้าก่อนเข้าเรียน คณะกรรมการนักเรียนทำหน้าที่ติดตามประเมินผลงานต่อไป

2. กิจกรรมการบริการสุขภาพอนามัยในโรงเรียน

กิจกรรมการบริการสุขภาพอนามัยในโรงเรียน แบ่งได้เป็นกิจกรรมด้านการป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยแก่นักเรียน

2.1 กิจกรรมการป้องกันโรค

กิจกรรมการป้องกันโรคจัดทำโดยคณะกรรมการนักเรียน และเจ้าหน้าที่อนามัยหรือสาธารณสุข ความลักษณะคือไปให้

คณะกรรมการนักเรียนจะทำการตรวจความสะอาดของร่างกายนักเรียนทุกวัน โดยจัดให้กรรมการนักเรียนแบ่งกันออกตรวจเสื้อผ้า ผมหวี เล็บ นิ้วทนต์ของนักเรียนในแถวคอนเดินเข้าห้องเรียน (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 55 ในภาคผนวก ข)

เจ้าหน้าที่อนามัยหรือสาธารณสุข จะจัดการฉีดวัคซีนและปลูกฝีตามกำหนดเวลาที่ได้แจ้งให้โรงเรียนทราบล่วงหน้า

2.2 การรักษาพยาบาล

เมื่อเกิดอุบัติเหตุ หรือการเจ็บป่วยเล็กน้อย ๆ น้อย ๆ ขึ้นกับนักเรียน ครูผู้รับผิดชอบห้องพยาบาลจะพาหน้าไปที่ปฐมพยาบาล หรือรักษาสามัญประจำบ้านให้นักเรียน ถ้าจำเป็นจะต้องนอนพัก ก็ให้นอนพักในห้องหรือมุมพยาบาล

ในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุ หรือการเจ็บป่วยที่ร้ายแรง ครูผู้รับผิดชอบห้องพยาบาลจะจัดนำนักเรียนส่งหน่วยอนามัย หรือโรงพยาบาลต่อไป

2.3 การให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยแก่นักเรียน

2.3.1 การจัดป้ายนิเทศ

มีการจัดป้ายนิเทศเพื่อให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 56 ในภาคผนวก ข)

2.3.2 การบรรยายให้ความรู้

ในสัปดาห์หนึ่ง ๆ โรงเรียนจัดให้มีการบรรยายทางด้านสุขภาพอนามัย โดยวิทยากรจากหน่วยงานด้านอนามัยหรือสาธารณสุข และครูในโรงเรียนเอง

2.3.3 การรอมฟลูออไรด์

ทางโรงเรียนได้รับมอบฟลูออไรด์จากหน่วยงานด้านอนามัยและสาธารณสุข ครูเป็นผู้จัดผสมน้ำให้นักเรียนในห้องของคอนกรีตสัปดาห์ละครั้ง

2.3.4 การแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน

เมื่อรับประทานอาหารกลางวันแล้ว นักเรียนจะนำแปรงและน้ำไปประจำตัวไปที่ก๊อกน้ำเพื่อแปรงฟันโดยครูไม่จำเป็นต้องบังคับควบคุม

2.3.5 การจัดทำระเบียบสุขภาพแก่นักเรียน

ครูประจำชั้นทำหน้าที่ลงรายการระเบียบสุขภาพของนักเรียนในห้องของตน

เริ่มจากประวัติการเจ็บป่วยของนักเรียน อัตราการเจริญเติบโตของร่างกาย โดยการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง ปีละอย่างน้อย 3 ครั้ง การที่ตัวสูงขึ้นและการปลูกฝี การเจ็บป่วยในโรงเรียน ฯ

3. กิจกรรมการเรียนการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนเป็นไปตาม เนื้อหาของแผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตทุกระดับชั้น โดยเบื้องต้น เนื้อหาวิชาที่เกี่ยวกับสุขศึกษา ครูจะใช้วิธีสอนโดยให้นักเรียนเข้าใจทฤษฎีและ ลงมือปฏิบัติจริง ตามลักษณะกิจกรรมที่เสนอแนะไว้ในแผนการสอน

นอกจากนั้น ยังมีกิจกรรมฝึกปฏิบัติในการเรียนกิจกรรมสร้างนิสัย ลูกเสือ ยุวกาชาด เน้นงานการปฏิบัติจริงตามหลักสุทธที่กำหนดให้ลูกเสือและยุวกาชาดเรียน การศึกษาเฉพาะกรณีในโรงเรียนบ้านหัวหนอง

โรงเรียนบ้านหัวหนอง ตั้งอยู่ที่ตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น มีนักเรียน 374 คนและครู 16 คน มีพื้นที่ 7 ไร่ 225 ตารางวา เป็นที่ตั้งของ อาคารเรียน 2 หลัง สวม 2 หลัง ดึงน้ำฝน 3 ถัง ใช้เป็นน้ำดื่มโคตลกคึกการ- ศึกษา ส่วนน้ำใช้จากน้ำประปา

ผู้วิจัยเดินทางไปถึงโรงเรียนบ้านหัวหนอง ในตอนเช้าวันจันทร์ที่ 23 มกราคม 2527 เวลา 07.30 น. เมื่อมองดูสภาพบริเวณทั่วไปของโรงเรียน ไม่พบเศษกระดาษหรือเศษวัสดุที่เกิดจากการทิ้งของตนเอง มีเศษใบไม้ร่วงหม่น เกือบอยู่ทั่วไป ค่อมานักเรียนกลุ่มหนึ่งไต่หน้าไม้กวาดหญ้าตัดมดอยู่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ อยู่มากในท้องถิ่น (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 57 ในภาคผนวก ข) มากกว่าใบไม้ รวมกองเอาไว้ แล้วรวบรวมไปทิ้งที่กำจัดเศษขยะรวมของโรงเรียน (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 58 ในภาคผนวก ข) จัดการเผาทิ้ง จนต่อมาบริเวณโรงเรียนจึง สะอาดโล่ง เคียงก่อนเวลาเช้าแล้ว เคารพธงชาติ นักเรียนอีกสองกลุ่มแยกไป ทำความสะอาดสนามชายและสนามหญิง ซึ่งแยกกันคนละหลัง หลังละ 3 ห้อง (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 59 ในภาคผนวก ข)

นักเรียนที่ทำหน้าที่กวาดบริเวณโรงเรียนและทำความสะอาดสนามเป็น

ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการนักเรียนให้ทำหน้าที่ผลิตเปลี่ยนแปลงเป็นเวรประจำวัน ส่วนในท้องเรียนทุกห้อง ครูจัดแบ่งนักเรียนเป็นเวรทำความสะอาดห้องประจำวัน

ทางโรงเรียนจัดมุมพยาบาลไว้ที่ห้องทำงานของอาจารย์ใหญ่ ประกอบด้วย เตียงพยาบาลหนึ่งเตียง และตู้ยาหนึ่งตู้ (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 60 ในภาคผนวก ข) เมื่อเกิดอุบัติเหตุหรือการเจ็บป่วยเล็กน้อย นักเรียนผู้นั้นจะถูกนำมาที่มุมพยาบาล ครูที่อยู่ในห้องนั้นหรืออาจจะเป็นผู้บริหารโรงเรียนเอง จะทำหน้าที่รักษาพยาบาล แต่ถาเกิดอุบัติเหตุหรือการเจ็บป่วยร้ายแรง ทางโรงเรียนจะจัดนำส่งโรงพยาบาลชุมชนซึ่งอยู่ห่างจากโรงเรียนราว 1 กิโลเมตร

กิจกรรมการให้ความรู้ความสุภาพอนามัยแก่นักเรียนที่พบในโรงเรียน ได้แก่กิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. การจัดป้ายนิเทศให้ความรู้ความสุภาพอนามัยแก่นักเรียน จัดทำโดยนักเรียนที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการนักเรียน
2. กิจกรรมการอมฟลูออไรด์ จัดดำเนินการโดยคณะกรรมการนักเรียน
3. กิจกรรมการบรรยายให้ความรู้ทางานสุภาพอนามัยแก่นักเรียน ทุกวันศุกร์ก่อนบ่ายก่อนเลิกเรียน โดยวิทยากรทั้งที่เป็นครูและเจ้าหน้าที่อนามัย
4. กิจกรรมการตรวจร่างกายและเสื้อผ้านักเรียนโดยครูประจำชั้นทุกเช้า

โรงเรียนมีความสัมพันธ์อันดียิ่งกัับโรงพยาบาลชุมชน ดังนั้นนอกจากบริการฉีดวัคซีน ปลูกฝี ตามกำหนดของโรงพยาบาลแล้ว ทางโรงพยาบาลยังได้จัดส่งแพทย์และพยาบาลมาให้การตรวจสุขภาพนักเรียนประจำเดือน และเมื่อทางโรงเรียนขอปรึกษายาหรือเวชภัณฑ์ที่จำเป็น มักจะได้รับจากโรงพยาบาลเสมอมา

ผลสัมฤทธิ์ในการจัดกิจกรรมบริการฯ

ผลสัมฤทธิ์ในการจัดกิจกรรมบริการฯ ทางห้องสมุด อาหารกลางวันและอนามัยโรงเรียน ที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน แสดงออกมาจากลักษณะทาง ทาง เสื้อผ้า ความสะอาดทางร่างกายของนักเรียนในโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้ไปศึกษาเฉพาะกรณี

ในโรงเรียนวัดมหาวันราม ผู้วิจัยได้พูดคุยกับนักเรียนที่เข้าไปใช้บริการ

ห้องสมุดและบริการห้องสมุดก็เปลี่ยนแปลงที่ เกี่ยวกับความรู้ทั่วไปในปัจจุบัน ได้พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถตอบคำถามหรือสนทนากับผู้วิจัยได้อย่างเข้าใจใน เหตุการณ์ตามสมควรแก่วัย เช่นผู้วิจัยได้สนทนากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มหนึ่ง เกี่ยวกับการที่ประเทศบรูไนโคสมิตร เขารวมเป็นสมาชิกกลุ่มอาเซียน ตั้งแต่เดือนมกราคม 2527 (ผู้วิจัยไปศึกษาเฉพาะกรณีในโรงเรียนวัดควมทวาราม ระหว่างวันที่ 6-8 กุมภาพันธ์ 2527) นักเรียนสามารถตอบได้ว่า บรูไนเป็น ประเทศขนาดเล็ก เป็นสมาชิกประเทศที่ 6 ของกลุ่มอาเซียน มีทรัพยากรน้ำมัน มาก เป็นต้น แม้จะเป็นสิ่งที่ซัดไม่ไควว่า นักเรียนมีพัฒนาการทางสติปัญญาดีขึ้น จากกิจกรรมห้องสมุดอย่าง เดียว ก็เป็นเครื่องยืนยันไควว่าเด็กเรียนชอบอ่านข่าวที่เป็น เหตุการณ์ปัจจุบัน แตกต่างกับที่เคยพบแต่เด็กเรียนทั่วไปในบทเรียนเท่านั้น อีก ประการหนึ่ง ผู้วิจัยคิดว่าการจัดห้องสมุดที่ความแนวคิดใหม่ของโรงเรียน เป็นสิ่งที่มีประโยชน์มาก เพราะทำให้นักเรียนเห็นว่าการอ่านหนังสือเป็นเรื่อง ธรรมดา ไม่ต้องใช้เวลาหรือมีพิธีรีตองมาก จะนั่งอ่าน นอนอ่าน หยุกเล่นมาอ่าน ก็ได้ เป็นการสร้างนิสัยรักการอ่านให้นักเรียนโดยไม่รู้ตัวออกไปในอนาคต เป็นที่ น่าเสียดายว่าในโรงเรียนอื่นในกลุ่มรูปแบบกิจกรรมบริการฯ คานห้องสมุด ยังไม่มี การจัดทำเลย

กิจกรรมบริการฯ คานอาหารกลางวันและอนามัยโรงเรียน ผลสัมฤทธิ์ ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน แสดงออกทางคานร่างกาย และ เสื้อผ้าที่สะอาดของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ นักเรียนในโรงเรียนที่ผู้วิจัยไป ทำการศึกษาเฉพาะกรณี มีกิริยาท่าทางแจ่มใสร่าเริง ผู้วิจัยไม่พบนักเรียนที่มี อาการหงอยเหงาเศร้าซึมเลย ดังนั้นกล่าวไควว่าการจัดกิจกรรมบริการฯ ทั้งสอง คานสามารถช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมของนักเรียน ไคแน่นอน